

ТЕОРІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КОЛИВАНЬ ВОЛОДИМИРА ТИМОШЕНКА І ДИНАМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена українському вченому В. П. Тимошенку. В ній розглядаються основні етапи його наукової творчості та здобутки в галузі аграрної економіки.

Ще в кінці XIX ст. професор Київського університету Володимир Антонович відзначив велику заохоту українців до гуманітарних наук, зокрема, до політичної економії [1]. Ця думка підтверджується багатьма фактами з історії розвитку економічної науки в Україні, що є батьківщиною економістів-мислителів, які збагатили різні напрями економічного знання новаторськими теоріями, поглядами та ідеями. До українських економістів із світовим ім'ям належить і Володимир Прокопович Тимошенко.

Він народився 12 квітня 1885 р. в селі Базилівка на Чернігівщині. Згодом родина Тимошеноків переселилася до села Шпотівка Конотопського повіту на власний хутір. Середню освіту здобув Володимир Тимошенко в реальній гімназії м. Ромен на Полтавщині, в якій вчився у 1895—1902 роках. Після її закінчення став студентом інституту комунікації в Петербурзі, в якому навчався три роки, бо, зацікавившись економічними науками, в 1905 р. залишив інститут і продовжив навчання на економічному відділі С.-Петербурзького політехнічного інституту, який заснував міністр фінансів Російської імперії С. Ю. Вітте. Маючи значні фінансові можливості, царський міністр організував економічний відділ політехніки за програмою англійської "School of Economics" і залучив до викладання найславніших тогочасних фахівців, серед яких був і славнозвісний М. І. Туган-Барановський [2].

Цей факт вартий особливої уваги, бо розкриває умови формування наукових поглядів Володимира Тимошенка, який мав змогу освоювати економічну науку на основі найвидатніших її досягнень. "Впродовж 1912—1914 рр. я, — пише у своїх спогадах Л. Биковський про В. Тимошенка, — спорадично відвідував в інституті виклади українського економіста проф. Михайла Туган-Барановського. Він був головним професором В. Тимошенка і з ним підтримував зносини й після закінчення інституту" [3].

Під час навчання в Петербурзі Володимир Тимошенко був членом Української Студентської громади, а за свої погляди кілька місяців перебував у

в'язниці "Крести". Після закінчення навчання і відбуття військової служби протягом року він працював в економічному відділі Міністерства шляхів у Петербурзі. Потім за власним бажанням брав участь у проектуванні зрошувальної системи Ферганської долини в Туркестані, зокрема, він збирав статистичну інформацію з метою вивчення можливостей розвитку бавовняного промислу в цьому регіоні. Перша світова війна перериває ці дослідження і Володимир Тимошенко опинився в російській армії. Правда, у війську пробув лише півтора року і знову почав працювати в Міністерстві торгівлі в Петербурзі, в якому склалися нестерпні умови під час більшовицького перевороту. Свідченням тому може служити те, що Володимир Тимошенко був заарештований більшовиками за участь у Комітеті службовців державних установ, а після звільнення з-під арешту виїхав до України.

За часів Української Центральної Ради Володимир Тимошенко став радником Міністерства торгівлі і промисловості, брав участь в Економічній комісії, яка розробляла господарські договори з європейськими державами. Восени 1919 р. Володимира Тимошенка затверджено керуючим справами Економічно-кон'юнктурного інституту Української академії наук. Цей інститут було створено за проектом академіка М. І. Туган-Барановського — одного із співзасновників Української академії наук. Однак, науково-організаційна праця Володимира Тимошенка невдовзі була перервана виїздом за кордон у складі української делегації для участі в Мирній конференції в Парижі.

Під час перебування в Парижі вчений написав французькою мовою праці "Україна і Росія в їх економічних взаємовідносинах" та "Економічні зв'язки України і Франції". Згодом праця "Україна і Росія в їх економічних взаємовідносинах" була опублікована англійською і німецькою мовами [4]. Свої дальші праці Володимир Тимошенко також опублікував за рубежом, бо у зв'язку з окупацією України московськими більшовиками змушений був залишитися в еміграції. Зиму 1921—1922 рр. він провів у Відні, де працював над монографією "Картелі

і трести". "В отсій праці,— твердив В. Тимошенко,— ми бажаємо на підставі сучасної літератури і офіційних матеріалів про розвиток картельних та трестових організацій на протязі півсторіччя їх сучасного існування, будучи керівниками цих перших картелів з їх широким розумінням нового явища, розглянути деякі сучасні форми і проблеми картельного і трестового руху і їх значення для організації господарського життя" [5].

Вчений виклав своє бачення модерних форм організації промисловості, підкреслював стремління картелів і трестів до монополії, розглядав вплив монополістичних об'єднань і держави, інші аспекти нового етапу в організації промисловості.

Ця праця була захищена як дисертація в Українському Вільному Університеті (УВУ), в якому Володимир Тимошенко здобув звання доцента кафедри економічної політики на факультеті права і суспільних наук. Водночас він працював доцентом Української Господарської Академії (УГА) в Подебрадах неподалік від Праги. В 1923 р. Володимира Тимошенка було обрано надзвичайним професором названих українських навчальних закладів, згодом був деканом факультету права і суспільних наук та УВУ й економічного відділу в УГА. Тоді ж час від часу Володимир Тимошенко викладав у вищих навчальних закладах Чехословацької Республіки у Празі.

Це був період активної і продуктивної науково-педагогічної діяльності українського економіста. "Той час, коли я був зв'язаний у своїй педагогічній та науковій діяльності з українськими високими школами в Чехословаччині,— писав В. Тимошенко у листі до Л. Биковського,— завжди мені пригадується, як найкращий час з моєї діяльності. Ніколи після того у мене не було таких сердечних і близьких зв'язків з моїми слухачами, як то було в Подебрадах" [6].

До значних наукових здобутків празько-подебрідського періоду у творчості Володимира Тимошенка можна зарахувати вже згадану працю "Картелі і трести", а особливо "Вчення про світове господарство". У вступі до цієї монографії вчений писав: "Господарча діяльність людей, себто діяльність, направлена на планомірне забезпечення потреб людей необхідними матеріальними речами, рівно ж як і людськими послугами, ця діяльність має дві сторони: з одного боку вона виконується в суспільствах у співробітництві людей між собою, через що явища господарчого життя суть явища соціальні, з другого боку ця діяльність направлена в значній мірі на зовнішній світ, на природу, залежить від природи" [7].

Окреслений тут предмет господарської діяльності людей свідчить, що своє дослідження Володимир Тимошенко виконав на стику економії і географії, відвівши особливу роль природному се-

редовищу в розвитку економіки. Предмет своїх занять вчений назвав "географічна економія". Однак названа праця, на думку її автора, більше економічна, ніж географічна.

Правда, не всі рецензенти праць Володимира Тимошенка з цим погоджувалися. Наприклад, А. Синявський, високо оцінюючи дослідження "Вчення про світове господарство" В. Тимошенка, вважав, що його змістом "є економічна географія, в якій є вірні методологічні риси" [8]. Виклавши коротко основний зміст праці українського вченого, А. Синявський відзначив, що вона "являє значний поступ своєю методологічною будовою, порівнюючи зі згаданими раніше курсами російською мовою і європейськими. Проф. Тимошенко відбив течії і напрями західноєвропейського напрямку і дав електричну будову свого курсу, вже зробивши значний поступ" [9].

Така висока оцінка наукової праці українського вченого-емігранта була дана в Україні в 1927 р., тобто в період українізації. Після того ім'я Володимира Тимошенка в Україні було піддано забуттю, незважаючи на те, що він завжди марив Україною, завжди робив усе для того, щоб українська проблематика була належно трактована у контексті світових економічних процесів.

З точки зору розуміння наукових зацікавлень і теоретичного зростання Володимира Тимошенка принципове значення має його плідна участь у наукових семінарах з проблем економічної кон'юнктури Української Господарської Академії. Тут у квітні 1924 р. при кабінеті народного господарства під керівництвом В. Тимошенка була створена відповідна комісія зі студентів і професорів економічного відділу УГА. Початкове завдання полягало в тому, щоб ознайомити студентів з технікою спостереження за господарською кон'юктурою.

Робота в комісії проводилась за методами, що використовувались у Гарвардському, Лондонському і Паризькому університетах. У 1924 р. 11 квітня В. Тимошенко виголосив доповідь про техніку спостереження за економічною кон'юктурою, накреслив програму діяльності комісії. Восени 1925 р. протягом семестру В. Тимошенко викладав курс "Господарська кон'юнктура". У своїх лекціях і доповідях В. Тимошенко, як потім згадували його слухачі, виступав глибоким джерелознавцем і надзвичайним ерудитом, використовуючи літературу різними мовами. З усього було видно, що він вийшов із наукової школи славетного українського економіста М. І. Туган-Барановського і мав певні практичні навички у вивченні економічної кон'юнктури, набуті ще в час праці в Українській академії наук.

Про свою тоді прихильність до вчення М. І. Туган-Барановського В. Тимошенко засвідчив у праці "М. І. Туган-Барановський і західноєвропейська

економічна думка". "Моїм завданням,— писав В. Тимошенко,— є накреслити точки ... впливу М. І. на економічну думку європейської науки" [10]. На думку В. Тимошенка, український економіст М. І. Туган-Барановський вже в першій своїй праці "вибирає свою окрему лінію" і завдяки тому "прийшов до самостійного розв'язання проблеми цінностинного розв'язання, яке пізніше було дуже поширене в західноєвропейській науці" [11].

Особливо цінною і впливовою є теорія криз М. І. Туган-Барановського "Праця М. І. про промислові кризи,— писав В. Тимошенко,— зробилась загально визнаним придбанням всесвітньої економічної науки, дала напрям дальшій науковій праці у відповідних галузях і залишиться в скарбниці економічної науки на весь дальший час" [12]. Європейський резонанс мала соціальна теорія розподілу М. І. Туган-Барановського, науковими ідеями якого скористалася Лондонська економічна школа і науковці Гарвардського університету. Отже, публікація В. Тимошенка про М. І. Туган-Барановського була першою, яка так виразно засвідчила роль українського економіста в розвитку світової економічної науки.

З проблематикою вивчення економічної кон'юнктури, засновником якої був М. І. Туган-Барановський, тісно пов'язані актуальні питання прикладної економіки. На організаційному засіданні семінару прикладної економіки 26 червня 1925 р. було розглянуто такі теми для опрацювання під керівництвом В. Тимошенка:

1. Грошова реформа СРСР.
2. Стабілізація паперової валюти і дефляція на прикладі ЧСР.
3. Вплив війни на міжнародний розподіл золотого фонду і перспектива відновлення золоті валюти.
4. Монополія зовнішньої торгівлі в СРСР, її організація і вплив на народне господарство та грошову систему.
5. Відбудова цукрової промисловості в Україні в нових умовах розподілу земельної власності.
6. Проблема відбудови сільського господарства в Україні в зв'язку з кон'юктурою світового ринку сільськогосподарських продуктів.
7. Англія як ринок продуктів сільського господарства.
8. Земельні відносини в Східній Галичині [13].

З названої тематики видно наукові зацікавлення В. Тимошенка, бо, очевидно, він формулював назви досліджень, близьких його науковим інтересам, їх стрижнем були закономірності розвитку світового господарства, зокрема, аграрної економіки, якій В. Тимошенко присвятив свої дослідження у США. Вперше він туди прибув у січні

1926 р. в ролі стипендіата Фонду Рокфеллера. В. Тимошенко перебував на студіях у Корнельському університеті Нью-Йорка до серпня 1927 р. Там здобув науковий ступень доктора філософії після захисту дослідження про ціни пшениці на світовому ринку. Після того В. Тимошенко в 1927/28 академічному році знову викладав в Українському Вільному Університеті та Українській Господарській Академії. Весною 1928 р. його було обрано ректором Українського Вільного Університету, але обов'язків ректора він не виконував, бо знову виїхав до США і, як виявилось, назавжди.

Вже під час першого перебування В. Тимошенка у США талановитим українським вченим зацікавились американські наукові інституції. В середині 1928 р. дирекція дослідного інституту харчування Стенфордського університету в Каліфорнії запросила В. Тимошенка на посаду наукового співробітника. Його першим завданням було вивчити зерновий ринок у Дунайських країнах, в які виїздив дослідник. Зимою того ж 1928 р. В. Тимошенка запросив Мічиганський університет в Енн Арбор. У ньому вчений у 1928—1934 роках викладав економічні дисципліни. У науковому сенсі цей період творчої біографії В. Тимошенка особливо цікавий, оскільки саме тоді він інтенсивно розробляв теорію сільськогосподарських коливань. Цьому присвячені праці "Роль сільськогосподарських коливань у діловому циклі", "Світове сільське господарство і криза" та, інші.

Повоєнна криза, відзначив В. Тимошенко в 1930 р., поставила "сільськогосподарське питання в центр економічних дискусій і одним із важливих аспектів цього загального питання є вплив коливань у сільському господарстві на загальні умови в економіці" [14]. На основі ґрунтовного аналізу розвитку сільського господарства вчений дійшов висновку про те, що цикли у фізичних обсягах сільськогосподарського виробництва генерують цикли у сільськогосподарському експорті. В. Тимошенко довів, що періоди з великим обсягом виробництва супроводжуються значним обсягом аграрного експорту [15]. Він вважав, що цикли сільськогосподарського експорту перебувають у тісному взаємозв'язку із загальними економічними циклами. На його думку, причиною піднесення і настання нового циклу є фактори екзогенного характеру, до яких належить і сільське господарство, яке, безумовно, перебуває у взаємозв'язку з промисловістю.

Цей взаємозв'язок між динамікою цін на сільськогосподарську продукцію і промислові виробни В. Тимошенко зобразив на рис. 1 [16], який засвідчує певні циклічні коливання, чинниками яких є цикли значень відношення агрокультурних цін до цін промислових. На основі аналізу динаміки сіль-

ськогосподарського виробництва за 40 років вчений дійшов такого висновку:

1. Сільськогосподарське виробництво у США виявляє певні циклічні коливання. Ці цикли у зміні фізичного обсягу продукції певною мірою маскуються нерегулярними дрібними коливаннями з року в рік і тим фактом, що вони не є строго періодичними за характером. З 1900 року амплітуда циклів зменшилась.

2. Через гнучкість цін на сільськогосподарську продукцію, загальна вартість врожаю фермерів більше коливається відповідно до цін, ніж у відповідності з фізичним обсягом врожаю.

3. Циклічність обсягів врожаю спричиняється до циклічності його цін. Цикли у цінах врожаю, хоча певною мірою пов'язані з циклами цін на промислову продукцію, але цілком з ними не збігаються. Звідси випливає, що коефіцієнт відношення сільськогосподарських цін до промислових також виявляє циклічність у коливаннях.

4. Низький коефіцієнт відношення сільськогосподарських цін до промислових передують або збігаються з економічним відродженням; високий спостерігається в часи великого процвітання або фінансової напруженості і передують або збігаються зі спадом. Ці факти вказують на те, що діловий цикл може частково бути спричиненим коливаннями коефіцієнта відношення сільськогосподарських до промислових цін.

5. Великий врожай не збільшує регулярно купівельну спроможність фермерів, але загалом підвищує купівельну спроможність залізниць і посередників у торгівлі продукцією сільського господарства.

6. Цикли у фізичному обсязі продукції спричиняються до циклів у сільськогосподарському експорті. Роки високого обсягу і високої вартості сільськогосподарської продукції є також роками високого обсягу і високої вартості сільськогосподарського експорту.

7. Коливання сільськогосподарського експорту є причиною коливань у торговому балансі, а також у притоці і витоці золота. Великі врожаї допомагають реалізувати у грошовій формі купівельну спроможність іноземців. В результаті, темпи росту кількості грошей в обігу є у певному, дуже тісному, співвідношенні з коливаннями сільськогосподарського експорту під час 40-річного періоду до Світової війни.

8. Банківська діяльність, хоча і менш залежна від сільськогосподарських коливань, також виявляє відповідність до циклів у сільськогосподарському експорті та обсягах сільськогосподарської продукції.

9. Порівняння економічної статистики з коливаннями кількох індексів сільськогосподарської діяльності (індекс обсягів врожаю, коефіцієнт від-

ношення сільськогосподарських цін до промислових, індекс сільськогосподарського експорту) демонструє залежність ділового циклу від сільськогосподарських чинників.

10. Як висновок, можна стверджувати, що роль коливань у сільському господарстві, як прямої і посередньої причини ділових циклів, є дуже значною.

Наведені висновки впливали з досліджень В. Тимошенка, проведених на матеріалах США. Вони ще більше стосуються країн, у яких питома вага сільського господарства вища, ніж у США.

Світових аспектів сільськогосподарських коливань В. Тимошенко торкався у багатьох своїх працях, але чи не найповніше їх висвітлив у дослідженні "Світове сільське господарство і криза". В ньому він проаналізував особливості міжнародної торгівлі між промислово розвинутими й аграрними країнами, оскільки торгівля між ними складала більшу частину міжнародної торгівлі.

Якщо у праці "Роль сільськогосподарських коливань у діловому циклі" В. Тимошенко проаналізував динаміку сільського господарства протягом 40 років, то в дослідженні "Світове сільське господарство і криза" він вивчав умови розвитку сільського господарства в контексті виникнення кризи 1929—1933 рр. Вчений з'ясував стан цін, виробництва, фонди головних сільськогосподарських продуктів, зовнішню торгівлю аграрних і високоіндустріальних країн в 1925—1929 рр., зовнішні позики, платіжний баланс аграрних країн, економічний спад 1929—1930 рр. і поширення кризи.

Одним із висновків, який впливав із проведеного аналізу, полягає в тому, що характер сільськогосподарської кризи 1929—1933 рр. треба вивчати у міжнародному контексті економічного розвитку, зокрема, враховуючи характер відносин між аграрними та високоіндустріальними країнами. З таких порівнянь видно, що падіння цін на сільськогосподарські продукти вплинули на обсяги експорту. Відповідно знизилась купівельна спроможність сільськогосподарських країн. Оскільки аграрні країни становлять більшу частину світового ринку, то їх купівельна спроможність впливає на промислове виробництво індустріальних держав, бо воно залежить від експорту [17].

Розгляд аграрної кризи і сільськогосподарських коливань через призму взаємовідносин між країнами з різним рівнем економічного розвитку був великою мірою новаторським. На це вказав і В. Тимошенко, відзначивши, що взаємовідносини між індустріальними й аграрними країнами для тлумачення економічної ситуації в індустріальних країнах ще не привернули достатньої уваги дослідників [18]. Що стосується узагальнень, до яких прийшов В. Тимошенко, то вони полягають у тому,

що причинами світової економічної кризи були монетарні фактори. Ось чому, на його думку, не можна шукати виходу з кризи тільки в монетарних заходах. Серед багатьох завдань, твердив учений, першочерговим є врегулювання попиту і пропозиції. "Зменшення тягаря боргів, особливо зовнішніх боргів аграрних країн і країн постачальників сировини,— писав В. Тимошенко,— є неминучим, так само, як врегулювання пропозиції й попиту та розвиток зовнішньої торгівлі" [19].

Якщо оцінювати цей висновок з погляду теорії, то він перегукується з теорією М. І. Туган-Барановського. Що стосується конструктивності пропозиції В. Тимошенка, то вона цілком співзвучна з сьогоденням і може бути використана в економічній стратегії України. До речі, українські сільськогосподарські проблеми повніше відображені в ґрунтовному дослідженні В. Тимошенка "Сільське господарство Росії та пшеничні проблеми", виданому в 1932 р. Воно містить 16 розділів і хронологічно доведене до 1929 р. [20].

Завдяки дослідженням проблем сільського господарства ім'я В. Тимошенка стало широковідоме у світі. Ним зацікавились урядові кола США, запросивши вченого в 1934 р. на роботу до міністерства агрокультури у Вашингтоні. Тут він виконував функції старшого економіста сільського господарства. На цій посаді В. Тимошенко працював до 1936 р. включно, спричинившись до вироблення конструктивної аграрної політики США, яка включала і міжнародні торговельні стосунки. Для закордонного американського відомства В. Тимошенко написав спеціальну доповідь "Уклади міжнародних торговельних договорів протягом 1934—1936 рр. та їхній вплив на американське сільське господарство".

Визнані на американському континенті та в Європі цінні дослідження В. Тимошенка з аграрної економіки були недоступні для вчених тоталітарного періоду в Україні. З проголошенням України

незалежною державою праці українського вченого-емігранта стали об'єктом пильного вивчення. Зокрема ґрунтовне ознайомлення з теорією сільськогосподарських коливань, співвідношення динаміки цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, ролі сільського господарства у ділових циклах дозволило обґрунтувати "індекс Тимошенка" ($T_{AM}(P)$). Він розраховується як відношення сільськогосподарських цін ($A_{I/O}(P)$) до індексу цін на промислові вироби ($M_{I/O}(P)$).

Оскільки для побудови індексів $A_{I/O}$ та $M_{I/O}(P)$ В. Тимошенко використав формулу Пааше, де зміна рівня ціни P в час t порівнюється з базовим періодом g і зважується кількістю фізичного обсягу продукту q , то "індекс Тимошенка" можна подати у такому вигляді [21]:

$$T_{AM}(P) = \frac{A_{I/O}(P)}{M_{I/O}(P)}$$

Застосування в практиці конкретних розрахунків методології і методики В. Тимошенка підтверджує їхню фундаментальність і практичну достовірність. Підтверджує це українська дійсність, як це видно з даних, наведених у таблиці 1.

Проведені в Україні дослідження з використанням теорії аграрних коливань В. Тимошенка підтверджують необхідність освоєння наукової спадщини українських економістів минулого, бо вона є надійним інструментом передбачення майбутнього і, що найголовніше, дозволяє поглиблено проникати в сучасну дійсність. Виходячи з цієї необхідності, є доцільним видати дослідження для вітчизняних економістів і широкого загалу.

Фундаментальні дослідження В. Тимошенка з аграрної економіки припадають на початок 30-х років ХХ ст., але науковою працею він продовжував займатися і далі, будучи постійним співробітником Дослідного Інституту Харчування при Стенфордському університеті, в якому 1940 р. став звичайним професором. У 65 років вчений пішов

Таблиця 1

Розрахунок індексу Тимошенка для економіки України, 1992—1998 рр.

	Роки						
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Індекси цін виробників у промисловості — $A_{I/O}(P)$	42,3	97,7	8,7	2,7	1,2	1,05	1,35
Індекси цін на продукцію сільського господарства — $M_{I/O}(P)$	18,5	39,6	6,7	4,3	1,6	1,05	1,1
Індекс Тимошенка — $T_{AM}(P) = \frac{A_{I/O}(P)}{M_{I/O}(P)}$	0,44	0,41	0,77	1,59	1,33	1,00	0,81
Річні зміни індексу Тимошенка		-0,03	0,36	0,82	-0,26	-0,33	-0,19

Обчислено за: Статистичний щорічник України за 1998 рік.— К.: Техніка.— 1999.— С 89, 91.

на пенсію, але й далі продовжував працювати в інституті в ролі наукового консультанта.

Будучи на емеритурі (на пенсії), В. Тимошенко особливо тісно активно співробітничав з українськими науковими інституціями у США. Його було обрано головою комісії УВАН для вивчення економіки України. Розроблена літом 1952 р. програма з економіки України, яка становить значний інтерес і нині. Оскільки в еміграційних умовах важко докладно вивчити економіку України в етнографічних межах, то В. Тимошенко радив зосередитись на таких аспектах розвитку промисловості:

- 1) енергетична база української промисловості;
- 2) винна промисловість;
- 3) хімічна промисловість;
- 4) цукрова промисловість;
- 5) інші харчові галузі промисловості (млинарська, спиртова, олійна, консервна);

- 6) текстильна промисловість;
- 7) сільське господарство і сільськогосподарська політика;
- 8) лісові ресурси [23].

В. Тимошенко мав багато інших задумів щодо розвитку української економічної науки. Він, як впливає з його листів до своїх учнів, постійно піклувався про утвердження української науки й українства. В. Тимошенко прожив 40 років у США, але, як сам признався, не прижився у цій країні, бо вічно снів Україною — своєю Батьківщиною. Володимир Тимошенко — економіст із світовим ім'ям. Це український вчений-патріот, який 15 серпня 1965 р. відійшов у вічність. Він залишив нащадкам не тільки цінну наукову творчість, а й велику любов до своєї Батьківщини — України.

1. Антонович В. Б. Моя сповідь. Вибрані історичні та публіцистичні твори. — К., 1995. — С 100.

2. Богдан Винар. Професор д-р Володимир Тимошенко // Розбудова держави. — 1955, ч. 2 (17). — С 79.

3. Биковський І. Л. Спомини про професора д-ра В. П. Тимошенка // Наукові записки УТП, IX, Мюнхен, 1966. — С. 1.

4. Богдан Винар. — Вказ. праця. — С 81.

5. Тимошенко В. Картели і трести. Модерні форми організації промисловості. — Прага, 1923. — С. 7.

6. Биковський І. Л. Спомини про професора д-ра В. П. Тимошенка // Наукові записки УТП, IX, Мюнхен, 1966. — С 209.

7. Тимошенко В. Вчення про світове господарство. Подєбради, 1923. — С 1.

8. Цит. за проф. Богдан Винар. Проф. д-р Володимир Тимошенко II Розбудова держави, 1957, ч. 20. — С 21.

9. Там само. — С 22.

10. В. Тимошенко, М. І. Туган-Барановський. Західноєвропейська економічна думка (промова з приводу п'ятих роковин смерті) / Науково-ювілейний збірник українського університету в Празі, присвячений панові президентові Чесько-словацької республіки проф. Др. Т. Масарикові для вшанування 75-х роковин його народження. Частина I. Прага, 1925. — С 3.

11. Там само. — С 9.

12. Там само. — С 11.

13. Биковський І. — Вказ. праця. — С 195.

14. Vladimir P. Timoshenko. The role of Agricultural Fluctuations in the Business Cycle. — Ann Arbor, 1930. — P. 1.

15. Ibidem. — P. 30.

16. Ibidem — P. 17.

17. Vladimir P. Timoshenko. World Agriculture and the Depression. — Ann Arbor, 1933. — P. 30—31.

18. Ibidem — P. 1.

19. Ibidem — P. 3.

20. Vladimir P. Timoshenko. Agrocultura Rossia and the Wheat problem Stanford University. — Caroline, 1932. — P. X—XI.

21. Грабинська І. Циклічність сільськогосподарського виробництва: проблеми дослідження // Вісник Львівського університету, Серія економічна. — Випуск 24. — Львів, 1999. — С 94.

22. Грабинська І. В. Макроекономічний аналіз аграрних теорій ділових циклів. Автореф. дис. на здоб. наук. ст. к. е. н. — Львів, 2000. — С 14.

23. Биковський І. — Вказ. праця. — С. 200.

Zlupko S. M.

THE THEORY OF AGRICULTURAL FLUCTUATIONS BY VOLODIMIR TIMOSHENKO AND DYNAMICS OF UKRAINIAN AGRICULTURE

The article is devoted to the outstanding Ukrainian scientist V. P. Timoshenko. It features the main stages of his scientific work and achievements in the branch of agricultural economy.